

vlastním bytě, a s nikým se ani nestýkat. Mám dobrou, čistou kartičku v zaměstnání a tohle by nestálo za to. Ještě dobře, že jsem ani nesnědl ten věneček. Budu jen poctivě pracovat, to je nejlepší.“

Když se sklopenou hlavou otvíral domovní dveře, napadlo ho, že by tam, do té tiché, útulné cukrárničky ani jít nemohl. „Vždyť už není,“ pochopil, „vždyť ji úplně rozbili. Ale proč rozbili i telefon,“ napadlo ho, když stoupal po schodech, „asi proto, aby se nedalo volat o pomoc.“ Před spaním chvíli přemýšlel o zítřejším ránu a zcela se uklidnil.

Ráno se dal do práce ještě s větší chutí než dosud, už na nic jiného nemyslel, nic jiného se mu neobráželo v očích, a tak našel uvnitř i vně sebe jistotu, bezpečí a mír. Od té doby říkají lidé o Felixi Veverkovi nejenže je filozof, který rád hloubá, ale vlastně i šťastný člověk. Nikdo však neví, jak trnitou cestou k tomu dospěl.

1953

STRÍBRNÁ SVATBA

Mojžíš Kraus si prohlížel nehty a zjistil, že mu zarůstají do masa. Jaký div, když nebyl nikdy na manikúře. „Máš na to dbát,“ řekla paní Krausová, „lidé si všimnou všeho. Zvlášť když se podává ruka.“ – „Podívej, mamičko,“ řekl pan Kraus nevrle, „co říkáš, je klam. Ať si všimnou. Ruce mám aspoň čisté, a to je snad víc!“ – „No tak dobře, dobře,“ řekla chlácholivě paní Krausová a chystala se otevřít skříňku. Ale pak se náhle obrátila a řekla: „Kdyby se tak na to, jestli má někdo čisté ruce, dalo! Možná že ti jednou řeknou, abys šel, a na ty ruce se ti přitom ani nekouknou. . .“

Ale tenhle rozhovor pana Krause s paní byl už dávno, dávno, snad to už nebyla ani pravda. Před dvěma roky řekli panu Krausovi, aby šel. . . a na ty ruce se mu vsuktu nikdo ani nepodíval. . . Teď seděla paní Krausová za stolem, celá sešlá, ustaraná, a přece v jakési sváteční náladě, měla černé šaty s krajkovým límečkem, a pan Kraus seděl u okna v houpací židli s nohama v dece a taky celý ustaraný, sešlý, ale také ve sváteční náladě, měl tvrdý bílý límeček s vázankou, a paní Krausová otevřela skříňku a pan Kraus povzdechl, což dělal vždy před astmatickým záchvatem.

„Když se tak dívám na toho Hirsche nebo Otu a Martu, anebo na Věru Moscheles,“ usmála se paní Krausová, „vždyť to byli docela šťastní lidé. Co jim chybělo?“ A vyjímala ze skříňky různé fotografie, navštívenky, oznámení sňatků a dívala se.

„Prosím tě,“ řekl pan Kraus na houpací židli a rozhlédl se pokojem, který byl dost prázdný, ale jaksi vznešený, „co jim chybělo! Tak se koukni třeba na Hirsche, jestli to na té fotce vidíš, když ji máš v ruce. Ono se to tam asi nepozná, protože on tam na obrázku nechodí. . .“

„Prosím tě, že trochu kulhal,“ řekla paní Krausová, „na světě kulhalo lidí, dokonce i jeden básník. Podívej se, paní Červená. . .“ „Jo, to je, milá zlatá, paní Červená, a ne pan Šalamoun Hirsch,“ řekl pan Kraus na houpací židli a opět se rozhlédl pokojem, prázdným, ale vznešeným, „na paní Červenou ne křičel odmalička kulhavý Šalamoun jako na Hirsche. Ale paní Červená pak doma nebrečela, že na ni křičí kulhavý Šalamoun, jako Hirsch. . .“

„A co ty víš, jak na ni křičeli,“ namítla paní Krausová, „možná že kulhavá Červená. . .“

„Prosím tě, že mluvíš,“ řekl pan Kraus a trochu si narovnal deku na nohou, „vždyť ona za svobodna se ani Červená nejmenovala. A taky co vím, neměla ani ty pocity jako Hirsch. Nebo ty víš, že si kvůli pocitům neřekla v zaměstnání o gáži? Vždyť toho Hirsche, prosím tě, musil v tom zaměstnání pořádně někdo strkat. Tak prosím jich, pane Hirsch, přeče se nebudou ostýchat, vždyť je ta gáže jejich. Tak prosím jich, pane Hirsch, řeknou, poklona, já jsem Hirsch, a vědí, já bych si dovolil vybrat gáži. Já musím zaplatit činži a koupit si klobouk. . .“

„Prosím tě, tatíčku, neříkej, že Hirsch neměl ani na klobouk, vždyť byl účetní u Goldberga, pracoval a vydělal si jako každý jiný.“ A paní Krausová rychle pohlédla na fotografii a řekla: „Vždyť je tu v úplně nových šatech a klobouk má v ruce.“

„To teda máš svatou pravdu,“ kývl pan Kraus a trochu se zhoupl, „v šatech, a má klobouk v ruce. To máš recht. Tak aby si nekoupil ani klobouk, když byl účetní u Goldberga a vydělával jako ostatní. To už by bývalo kór smutné. Jenže, z které doby ta fotka je? Nemáš tam náhodou datum? Byl čas, že ani ten klobouk Hirsch neměl. Že když šel na Pésach, musil mu Rotbaum půjčovat černou velurovou hučku. Po nějakém tchánovi. Zničenou od molů, kdyby tě to zajímalo. A ten Kautzner mu jednou řekl, ale pane Hirsch, copak když jdou na Pésach, nemají už ani na to, aby si koupili něco svého na hlavu? Tak to bylo s kloboukem, jestli chceš vědět.“

„No dobrá, dobrá,“ řekla paní Krausová chlácholivě, „hlavně že pak ten klobouk měl. Měl pak obchod, jestli si vzpomínáš.“

Tahle fotka je asi z doby obchodu. A taky už tak nesměle nevypadá. No koukni sám.“

Paní Krausová vstala od stolu, přinesla obrázek k židli u okna a pan Kraus v dece se zahoupal, podíval se a řekl:

„No jo, na fotce holt nevypadá. To dá rozum, že tam ne, když tam mlčí. A pak je to z doby obchodu, to máš svatou pravdu. Ale já ti řeknu ještě něco. On ten obchod měl dokonce svůj. Víš, jeho obchod, bez dluhů. On nepil, nekouřil, nikam dohromady nešel, víš co to je?“

„No tak vidíš, že se mu nevedlo zle,“ řekla paní Krausová konejšivě, vrátila se zase ke stolu a dala obrázek do skříňky, „zle, a ty bys z něho málem udělal chudáčka. Ty pocity má leckdo, to se nesmí tak brát. Heleď třeba Štěpán,“ řekla paní Krausová, „takový nesmělý hoch, však ten taky zkusil dost, když ho každý jenom odstrkoval, však víš, co říkala paní Štěpá-

nová, jak zkusil na té poště. . . No a vidíš. Štěpán obchod nemá. A Hirsch aspoň měl.“

„To je Štěpán, a ne Šalamoun Hirsch,“ řekl pan Kraus a trochu povzdechl jako před záchvatem, „copak ty nevíš, jak to s obchodem Hirsche dopadlo, a že mu to kulhání rozbilo i svatbu? Pan Štěpán nemá sice obchod, ale úředník je, a co víc, nedávno se ženil. Vzal si Motyčkovou, aspoň jsem četl parte dole v domě. . .“

„Prosím tě, tatíčku, kulhání Hirschovi rozbilo svatbu, řekneš,“ řekla paní Krausová vyčítavě, „vždyť ona si ho Součková nechtěla vzít vůbec. Vždyť ona říkala, že by musila v tom jeho obchodě stát za pultem! Vždyť ta noha v tom nehrála roli!“

Pan Kraus se rozvážně zahoupal, a aniž pohlédl na ženu, řekl: „Tak se koukni, já ti něco povím. Jak vidím, nejsi vůbec informovaná. Stát v obchodě za pultem, to taky Součková nechtěla, to máš svatou pravdu. Ale co bylo pak? Pak si vzala Macháčka, ne? A co měl Macháček, nevíš? Tak Macháček měl, ať mě Pánbůh netrestá, obchod. To se divíš, co? A ona před svatbou musila vědět, že ten obchod Macháček má a že v něm bude stát za pultem, a taky stála. U Vladislava Macháčka, v obchodu látkami. A to bylo dobré. To šlo. Ale u Šalamouna Hirsche ne. To nešlo. Stávala tam akorát pět let, než ji zavřeli pro defraudaci. Ale i těch pět let je dlouhá doba. A tak ti ještě něco řeknu: Ten Hirsch, ten za deset let o ten obchod přišel. Vždyť si snad vzpomínáš, ne? Víš, jak mu prodali hrnce a neměl ani na nájem? A on mi pak jednou povídá, jen tak, to ty nevíš, tak se podívejte, Mojšl, teď už obchod nemám, protože mi prodali hrnce, jestlipak, když už tedy obchod nemám, by si mě Součková vzala teď? Teď by se přeče už bát nemusila, že by stála za pultem, když jsem obchod ztratil. A já na to, ale Hirsch, vždyť je přeče deset roků vdaná, má přeče Vladimíra Macháčka, a nedávno ji pustili z arestu. A on na to, ale to já vím, že to nejde, Mojšl, já taky na tu svatbu nepomyšlím, to já se jen tak ptám, víte?. . . Jo, tak to tedy bylo. Abys to věděla do konce.“

„No tak dobře,“ řekla mírně paní Krausová, „ale že se přeče neoženil, to snad nebylo tak velké neštěstí. Takových lidí je na světě víc. Na světě jsou věci horší. Vždyť Hirsch byl docela pašák.“

„To jo, pašák byl,“ řekl pan Kraus, „to zas máš svatou pravdu. Ale já ti povím ještě něco, abys viděla, co mu to pašáctví vyneslo. Když ztratil obchod, neměl málem ani na sůl. No vidíš. To bys neřekla, že? Ty si myslíš, že přeháním. Ale nic si z toho nedělej, takových bylo víc. On to nikde veřejně netroubil, že nemá na sůl. Ale zvali ho do rodin na Purim a dávali mu dárky. No, to se na Purim dělá, řekneš, tak to máš zas svatou pravdu. Ale já vím, CO mu

dávali. Starý kabát, boty, košili, kdo co měl. Dokonce i šálu. Ano, šálu! Považ, že by ti někdo dal na Purim šálu. Na krk víš? Jo, takhle hedvábnou, parádní, to jo, to bys chtěla, to věřím. Ale šálku docela obyčejnou, aby člověk nenastydil, když mrzne, takovou na omotání, to ne, co? Ale abych nezapomněl, oni mu dávali i jídlo. Protože on neměl ani na sůl, ať mě Bůh netrestá, že to říkám znovu. On ze svátků mohl držet nanejvýš pusty, na to ještě měl, desátý Tebeth, jedenáctý Tamúz. . . to mu ještě vycházelo. No a tak se klepal, klepal, v šále chodil, na Purim obcházel, devátý Abh držel, nekouřil, nepil, až jednoho krásného dne ho potkalo terno. Víš to terno, co ho jednoho krásného dne potkalo? Jednoho krásného dne umřel. Bylo mu padesát. Ani ne čtyřicet let držel tefilim a byl konec. Tak to byl ten pašák Šalamoun. Hirsch. Ten se v tom štěstí jen topil. Víš, maminko, takhle, heleď. . .“

A pan Kraus se na houpací židli přikrčil a zvedl ruce, jako by dělal zábu, a židle pod ním se jen kolébala, až mu deka s nohou padala, že ji musel rukou přidržet. . .

„No jo, tatíčku, ty jen pořád mluvíš o Hirschovi, Hirschovi,“ řekla paní Krausová, když po chvíli ticha opět pohlédla do skříňky, „ale proč taky něco nepovíš o Otovi a Martě? Mám tady ta jejich oznámení k sňatku ještě po nebožce matce. A ještě něco tu musím mít. . .“ koukla do skříňky.

„Ota a Marta, říkáš?“ řekl opět pan Kraus a mávl rukou, „o těch mi radši ani nemluv. To už pak můžeš rovnou říci, že taky ten jejich Jeníček, dej mu pánbůh nebe. Že ho nikdo nehonil, vyšel spokojeně školu, to tedy je zase svatá pravda. To leckoho nikdo nehonil, a kdo nevyšel spokojeně školu, prosím tě? Leda ten mladý Katz, ale ten přece na školu vůbec nebyl, každý holt na školu není jako Disraeli nebo Einstein. No a ve dvaceti letech prodělal Jeníček světovou válku a dva dni před koncem padl. No tak vidíš. Ten toho štěstí poznal. No pozdrav pánbůh! Ani holku před tím ještě neměl.“ Pan Kraus se raději otočil k oknu, za nímž v protějšcích domech bylo teď možno spatřit řadu zpusťlých krámů.

„Ale proboha, tatíčku, nemluv tak,“ řekla paní Krausová chvatně, „Jeníček Weissů, co žil, měl všechno. A když byl v té válce, nevěděl, že umře. Mohl doufat, že se vrátí.“

„To teda doufat mohl, to je zase jedna svatá pravda, ty máš svatou pravdu pořád,“ řekl pan Kraus, „ale víš, to není tak velké štěstí, že mohl Jeníček Weissů doufat. To už by bylo větší štěstí, kdyby býval do té války vůbec nešel. Co mu vůbec do ní bylo, prosím tě. On chtěl být stavitel. Oni ho na frontu prostě zahrnali. Ale já ti povím, co měl tenkrát Jeníček Weissů dělat. On jim měl říci, koukněte, mě to nezajímá, já s tím nemám co dělat, jděte si tam sami,

já chci být stavitel. To jim měl říci Jeníček Weissů. Hezky od plíc. Takhle. . .“ A židle pod panem Krausem se zase nebezpečně rozhýbala. „Ale Jeníček Weissů holt tohle neudělal a šel, a už tedy nepřišel. Ve dvaceti letech.“

„Ale to jich ve válce padlo, tatíčku,“ zavrtěla paní Krausová hlavou, „takových mladých vojáků bylo. . .“

„Zase svatá pravda, bylo to úplně tak, jak říkáš. Ale Marta se z toho div nezbláznila, když se nevrátil. . .“

„Ale Marta nebyla sama, tatíčku, vždyť přece po ostatních taky nějaká matka zbyla, nemyslíš? Vždyť to přece musíš vědět!“

„Další svatá pravda,“ zahoupal se pan Kraus na židli a poupravil si deku na nohou, „já už to budu musit docela počítat. Ale víš, já teď mluvím o NÍ. Já teď právě říkám, že se z toho div nezbláznila, jestli mě vůbec posloucháš, co říkám. Tak já nevím, z čeho se div nezbláznila. Jdi se jí zeptat, jestli ti to snad poví líp. Však víš, kde je. . . vedle Picků, oddělení šest, tři bé.“

Paň Kraus byl trochu rozhorlen.

„Ale tak tohle přece já vím,“ namítla smířlivě paní Krausová, „já vím, že byl Jeníček chudák. Já jsem přece mluvila o nich, o Otovi a Martě. Já tady mám ta jejich oznámení k sňatku a ještě něco, já to teď nemohu najít. . .“ opět koukla do skříňky a pak řekla: „Ota měl hodnou ženu až do smrti a Marta hodného muže taky až do smrti, zdrávi byli, rádi se měli, chodili se dívat na dostihy. A jednou vyhráli na strakatého koně a koupili si kostkované záclony. A ty ostatní děti válku přečkaly! A tohle vím zas já, tatíčku.“ A paní Krausová brala ze skříňky různé bílé obálky a otvírala je, neboť stále něco u těch Weissů postrádala.

„Jsi docela chytrá, když tohle víš,“ vedl pan Kraus svou.

„Ještěže říkáš zdrávi byli, jo, tak tohle je zas svatá pravda. Bůh ví, kolik jich už je, já jsem si měl dělat čárky. Tak to teda ano. Snad až na to revma u ní ke stáru. Klepetář jí dal mazání a ona je vylila, ať ji pánbůh za to netrestá ještě teď v ráji. . . Ale co ty starosti, když děti měly záškrť, spálu, spalničky, jednou dokonce operace. . . Půjčila jsi včera paní Suché cibuli?“ a když paní Krausová kývla, pan Kraus řekl: „Dobrá. Tak to se oni tomu smáli, když jim děti stonaly, vid? To se ten Ota a Marta chytli za ruce a skákali po podlaze, škoda že sedím v tý dece. . .“ pan Kraus se opět zhoupl a pohlédl oknem, kde v protějšcích domech byla řada zpusťlých krámů.

„Já vím, já přece vím,“ řekla paní Krausová, „já říkám, až na tohle. Oni byli přece zdrávi a starosti jinak neměli.“ A chtěla ještě něco říci, ale pan Kraus jí vpadl do řeči.

„Že něco povídáš. Že to ještě jednou opakuješ. No tak, on se přece

chtěl utopit, jestli víš!“ Pan Kraus se docela pozlobeně zhoupl na židli.

„Prosím tě, tohle mi neříkej,“ paní Krausová zvolala teď trochu hlasitěji, „tohle mi, tatíčku, nepovídej. Že se chtěl Ota utopit. Vždyť já jsem u nich tenkrát byla. Zrovna takhle po válce. Byl sice z Jeníčka zdrcen, ale byl docela normální. O utopení nepadlo jediné slovo. Chodili pak na ty dostihy a vyhráli na strakatého koně. . .“

„Ale jdi,“ řekl pan Kraus, „a kdo ti říká, že to s utopením bylo po válce? Od koho jsi to slyšela? Nebo ti to teď právě někdo řekl?“ pan Kraus se rozhlédl pokojem, dost prázdným, ale vznešeným, jako by byl připraven na jakousi slavnost, „vždyť to bylo mnohem později. Vždyť to bylo, až když začali chodit na dostihy. A měl ti snad říkat, Sára, víš, já bych se chtěl utopit, co tomu říkáš? Jo, měl? No, řekni sama, já skutečně nevím. Možná, že se pletu, že to říkat, že se utopí, měl. . . Kvůli rakovině. . .“

Ale vtom paní Krausová vykřikla.

„Proboha, to je hrozné,“ vykřikla a spráskla ruce. „Tatíčku. . .“ „Tobě se to asi nezdá, že se tak najednou dříváš,“ zvolal pan Kraus na židli, „nezdá se ti to, bodejť by se zdálo, když žiješ ve vidinách.“

„Ve vidinách,“ zvolala paní Krausová téměř plačtivě, „vždyť přece Ota žádnou rakovinu neměl. Vždyť přece mluvíš o Otovi Weissovi, co měl Martu, ne? Vždyť on měl přece něco s játry a umřel v osmdesáti letech na zápal plic. Vždyť oni přece slavili. . .“ paní Krausová se odmlčela, pohlédla na pana Krause, pak si trochu narovнала ten krajkový límeček, co měla na těch černých šatech, a honem zas vnořila ruku do skříňky. „Škoda,“ řekla rychle, „škoda že nemohu najít. . . bylo to tu někde v obálkách. . . bylo to takové hezké oznámení s růžovými kraji, to se tenkrát tak tisklo, bože, kde to jenom je. . .“

„No tak já vidím, že ti musím něco povědět,“ řekl pomalu pan Kraus, jako by se probouzel, a ani trochu se na židli nezahoupal, jak teď strnule seděl, jen si sáhl na vázanku v límci, „ty holt nevíš o Otovi dočista nic. Ty víš všechno jen jako z novin. Já se divím, že můžeš být tak neinformovaná, když k nám chodili tolik let. Copak ty nevíš, že mu jednou řekli, pane Weiss, nelekají se, ale připravějí se, je to rakovina? Dva roky, a bude konec? Vědí, ani o týden víc, řekli, ty tohle nevíš? A že on se tím tak trápil a říkal, dva roky, dva roky, kdyby aspoň tři, až zaopatřím i toho nejmladšího, víš koho, Rudolfka! Ale oni řekli, pane Weiss, nezloběj se, ale tak teda nanejvýš dva a půl, ale tři, to nejde, to bychom vás klamali. Ty tohle vskutku nevíš? A že on si to vzal tak do hlavy, že se chtěl utopit? A ty nevíš, že za ty dva roky neumřel, ba ani za tři, ale až v osmdesáti na zápal plic? Že se dokonce dočkal. . . ty tam v té skřínce to jejich oznámení nemáš?“ A po chvíli řekl: „Ale co to bylo platné, že se v té rakovině

spletli, když on tomu léta věřil a chtěl se utopit, až musel přijít sám rabín a domlouvat mu, aby nic takového nedělal, že se to nesluší, že je to hřích! No tak vidíš. A tohle nebylo nic, když tak povídáš?“ Pan Kraus svěsil hlavu a nad něčím se zamyslel. Snad si potřeboval trochu odpočinout. Dýchal se mu najednou hůř než předtím.

Po dlouhé době mlčení, v níž hleděl oknem na zpustlé krámy, pan Kraus řekl:

„Víš, mamičko, ale ta Věra Moscheles, tak to taky není pravda. . .“

A po nové dlouhé době, v níž se mírně houpal a rovnal si deku na nohou, řekl:

„Říkala jsi přece taky Věra Moscheles! Říkala jsi, vidí? Říkalas?“

A když paní Krausová konečně kývla, pan Kraus řekl: „Tak to, mamičko, ne. Tak to ne, jak jsi na ni vůbec přišla? Vždyť to byla stará nemocná bába, kterou týrala záducha od třiceti let a Hejtman celý život, že to jednou došlo tak daleko, že chtěla od něho utéct. Ale tenkrát holt ty rozvody nebyly tak časté. Rabín by býval měl námitky. . .“

Ale najednou se pan Kraus přestal houpat a pohlédl na ženu, která na něho hleděla jako zkamenělá.

„Či se ti to nezdá?“ zeptal se prudce.

„Bodejť by se mi to zdálo, tatíčku,“ zvolala paní Krausová, „vždyť Hejtman byl evangelík a měli svatbu v kostele!“

„Jo, a kdo ti zase řekl tohle?“ zavrtěl se pan Kraus v židli, „to bych rád věděl, od koho tohle máš!“

„Já vím, že měli svatbu hned po Pésachu anebo osmnáctého Tamúze,“ řekla paní Krausová rozhodně, „já už nevím, kdy, ale vím, že to bylo v zakázané době.“

„Prosím tě, nebuď směšná, Sáro,“ hodil pan Kraus hlavou, „ještěže tu nikdo není a neslyší tě. Rabín je bude oddávat v zakázané době! To tak!“

„Ale kdo říká, že je oddával rabín,“ vzepřela se paní Krausová, „já přece říkám, že je rabín *neoddával vůbec*. Škoda že tady není nějaké to oznámení sňatku nebo pozvánka. Nebo aspoň nějaká svatební fotka. . .“

Paní Krausová chvíli rychle hledala ve skřínce a pak vykřikla:

„Je tu! Svatební fotka! Tak se koukni. Já ti ji donesu k židli. Tak se koukni, jak jdou do kostela. Vidíš, jak jdou do kostela?“ podržela panu Krausovi obrázek pod krkem. „Hejtman a Věra Moscheles? To je evangelický kostel v Příbramské ulici, co stavěl inženýr Nedoma, jak se mu žena po rybách otráвила. . .“

„Prosím tě, kostel,“ zvolal pan Kraus k obrázku, „vždyť to je synagóga!“

Copak nepoznáváš synagógu? Jeruzalémskou k tomu? Ty tady nevidíš ty sloupy? Nevidíš?“ vyškubl paní Krausové obrázek z ruky, „jeden sloup, dva, tři, čtyři, pět, šest? Ty je opravdu nevidíš?“

„Ale nemluv přece, tatíčku, že je to synagóga. A jeruzalémská! Copak tadyhle v tom okně nevidíš ten křížek?“

„Jo, tak ti něco povím, Sáro,“ odvětil pan Kraus, když se podíval, „tak tohle není svatba žádného Hejtmana a Věry Moscheles, to je svatba Vondráčků.“

„Bože na nebi,“ zvolala paní Krausová zděšeně a prudce, „tohle není svatba Hejtmana a Moscheles, to je Vondráčků! Když já přece vím, že Vondráčkovi měli svatbu v katolickém kostele u svatého Jana, kde je točité schodiště. Ale aťsi, tatíčku, já se přít nebudu. Já chci jen říct, že Věra byla až na toho Hejtmana a záduchu šťastná. To vím. No a že se v životě něco stává, to nesmíš tak brát. To přece ani nijak nejde, aby se sypalo jen samé štěstí. Ale jinak. . .“

Pan Kraus nenechal tentokrát ženu ani domluvit. „Ale jinak, říkáš,“ zvolal a rozhoupal židli, „ale jinak, pěkně děkuji. Ať nás oba Bůh netrestá. Věra, co já vím, opustila byt a bydlila v podkroví, v takovém jednom holubníku, a zemřela jako chudačka. Skoro bezmála jako ten Hirsch. Ještěže jí neposílali na Purim boty a šálu. Ale v tom holubníku neměla ani kamna. Říkala, že je dala pryč, ale nebyla to pravda. Ona tam kamna neměla nikdy. A postel měla za takovou plentou, kde byla tma jako v kobce. A když umřela, Hejtman se znovu oženil a žil si vesele dál. Jezdil každý rok k moři. To mu už tenkrát bylo šedesát.“

„Ale když ty vidíš všechno moc černě, tatíčku,“ odvětila paní Krausová a položila poslední fotografii do skříňky. „Od těch dvou let, co jsi odešel ze zaměstnání, ty vidíš všechno černě. . .“

„No pěkně mluvíš, Sáro,“ řekl ještě pan Kraus a vzdychl jako před záchvatem, „od těch dvou let, co jsem odešel ze zaměstnání. Tak já nevidím nic černě, a od těch dvou posledních let teprv ne, já to vidím, jak to je. Já jsem to tak viděl odjakživa, víš, já jsem se tak na to koukal celá léta, to ty žiješ pořád ve vidinách. Milá zlatá, já ti povídám, Hirsch, Weissovi a Věra, ti toho štěstí měli! Byl bych rád viděl, kdo by byl chtěl s nimi měnit, když pořád mluvíš dokola, ten by se byl asi brzy poděkoval. Víš, ale to je to, že máš velké oči a že nic nevíš. Že nevíš vůbec nic. Ty vůbec nic nevíš, Sáro, ty jsi úplně neinformovaná a místo toho žiješ ve vidinách, tak to je, to je ta tvá tragédie. Jen si hezky schovej všechny ty obrázky, vizitky a pozvánky. . .“ a pan Kraus se odvrátil k oknu, ke zpustlým krámům.

„No, ale žili,“ řekla odevzdaně paní Krausová a srovnávala věci ve skřínce. „Žili, tatíčku. Žili přece jako lidé!“

„No a my snad ne,“ obrátil se pan Kraus do pokoje, a rozhlédl se, „my nežili jako lidé? Jednou jsi říkala, že to ani nic neplatí, když má někdo čisté ruce jako já, vzpomínáš si na to vůbec ještě? Je to už moc, moc dávno. . .“

„Vím, tatíčku, vzpomínám,“ vzdychla paní Krausová, „žili jsme, žili, to máš svatou pravdu. . . Ale co asi na nás čeká teď?“ zeptala se, „co asi na nás čeká, tatíčku? . . . Bože, kam jsem jenom dala ty pozvánky Weissů, byly takové růžové, ozdobné. . . Co říkáš, tatíčku, jestlipak se dožijeme i příštích let. Co myslíš. . .“ Paní Krausová zneklidněla a smutně se dívala na skříňku.

„Ale prosím tě, co tě najednou bere,“ zvolal pan Kraus zhurta, „když budeme zdraví, tak se dožijeme, to dá rozum. . .“

„Ano,“ kývla paní Krausová, „ale když ty jsi před těma dvěma roky odešel ze zaměstnání! A teď tady sedíš s astmou a houpáš se. Vždyť se to snad ani nesmí, houpat se s astmou,“ paní Krausové se trochu chvěl hlas.

„A co je na tom zlého, že se houpám s astmou?“ řekl pan Kraus a rozhodil ruce, „co je na tom zlého? Nemám snad právo houpat se s astmou?“

„No ano, jako penzista, já vím,“ řekla paní Krausová a hlas se jí chvěl, „to by bylo dobré, však by sis penzi zasloužil, po tolika letech. Ale když tebe, tatíčku, sesadili, sotva sem před těmi dvěma léty přišli. . . Když tebe sesadili hned ten první den, toho patnáctého března. . . To přece dělat nemusili, když jsi celý život poctivě pracoval. Vždyť přece věděli, že jsi měl ruce čisté. To přece mohli mít nějaké uznání. . .“

„To tedy mohli,“ odvětil pan Kraus, „ale oni sesadili leckoho. Třeba i generála Veverku, nebo Nováka, co byl v kontrolním úřadě. . .“

„No, jestli sesadili,“ řekla paní Krausová, „ale když to byl generál Veverka a pan Novák z kontrolního úřadu. . . Když oni jim dali penzi. A ty přece penzista nejsi. Vždyť ty nejsi penzista. Vždyť tebe, tatíčku, tenkrát vyhodili. . .“ paní Krausové se zlomil hlas a pak řekla: „Vždyť za měsíc nebudeme mít nic, a z čeho pak budeme živi?“

„No a kdo říká, že za měsíc nenastoupím nebo nedostanu penzi,“ řekl pan Kraus, „ty mluvíš bezmála jako prorok, Sáro, ať ti pánbůh odpustí.“

„Svatý Bože, kdyby to tak byla pravda,“ řekla paní Krausová a pohládila lesklou skříňku. „Ale ty víš přece dobře, co se říká. . . Že by nás mohli pronásledovat ještě hůř. . .“ pohlédla na pana Krause zoufale.

„Ale prosím tě, co zas mluvíš?“ zvolal prudce pan Kraus a zatvářil se uraženě, jako by už toho všeho měl dost. . . „vždyť je válka! Copak ty neposloucháš lidi, když už nečeš noviny? A když je válka, tak to teď za měsíc skončí. Za měsíc to skončí, copak nevíš, že žádný strom neroste do nebe? A kdyby se to i o nějaký den protáhlo, ty myslíš, že budou mít čas? Na nějaké to ještě horší

pronásledování nebo co si pod tím vlastně myslíš? Ti teď mají jiné starosti než nějaké pronásledování, má zlatá, kdepak. Na tohle teď není kdy. . .“

„Ale co kdyby najednou přece jen, co pak, tatíčku? Já začínám mít strach.“

Pan Kraus se v židli trochu předklonil a pohlédl zpod víček ke stolu.

„Poslyš, Sára,“ řekl pak, „poslyš, ty nejsi moc chytrá. Ty nejsi moc chytrá žena, Sára! Kdepak, to ne, ať mě pánbůh netrestá. Ty si myslíš, že najednou přijdou a řeknou, tak pane Mojžíš Kraus a paní Sára Kraus, včera zasedal soud, a protože jste se dopustili třeba, třeba vraždy, nebo jste zapálili Staré Město, nebo. . . třeba že mluvíte česky, tak jste odsouzeni, třeba. . . na galeje? Vemte si nějaké boty a svetr a jdem! Jo a abych nezapomněl, šálu, tak teda takhle si to představuješ, ano? Ne, ty nejsi chytrá, Sáro,“ řekl pan Kraus v předklonu na židli a hleděl zpod víček ke stolu, „víš, ať mě Bůh netrestá, ale moc chytrou ženu jsem si zrovna nevzal. . .“

„No já vím, tatíčku, že to tak není,“ řekla paní Krausová konejšivě, „to se jen tak říká, že by mohlo být ještě něco horšího. . .“

„No tak vidíš. Říká se. A co se říká, to není pravda, Sáro. Pamatuj si to. Co se říká, to je lež.“ Pan Kraus se podíval na své ruce a zdálo se mu, že mu náhle trochu otékají. Ale neříkal nic. Chvilí hleděl do prázdného pokoje, který byl však přesto vznešený, jako by byl přichystán na nějakou slavnost, a na svou ženu v černých svátečních šatech s bílým krajkovým límečkem a dodal ještě:

„Lež, lež a nic víc. To máš z toho, že pořád žiješ ve vidinách, nejsi vůbec informovaná a nic nevíš. A teď už nemluv. Vůbec, podívej se ještě po těch kartičkách těch Weissů, já si myslím, že jsou v té obálce, co máš fotky těch dětí, víš, těch. . .“ Pan Kraus už nedořekl. Náhle zalapal po dechu. Začínalo se mu dělat nevolno.

Paní Krausová vykřikla a běžela ke stolku pro lék.

Ale dřív než mohla otevřít zásuvku, někdo zvonil. V tu chvíli nevěděla, co dělat dřív. Zda dát lék, nebo běžet otevřít. Ale přece napřed chytla prášky a donesla je manželovi k židli, na deku, v níž měl zabaleny nohy, a pak běžela otevřít. To bude asi paní Suchá s cibulí, co jsem jí včera půjčila, myslila si v předsíni, jen tolik zvonit by nemusela, zrovna teď když mluvíme o strašidelných věcech. . .

Vrátila se za chvíli.

Byla bledá jako smrt. V těch svých černých šatech s krajkovým límečkem snad ještě bleďší. . .

„Tatíčku!“ vykřikla, „proboha, tatíčku, ty máš *papír*. Ty máš papír, že jdeme do transportu!“

Pan Kraus na houpací židli právě spolkl prášek a trochu si povolil límec s černou vázankou, kterou měl dnes na sobě. „Prosím tě, Sáro,“ řekl tiše, „prosím tě, kdo ti zase tohle řekl. . .“

„Domovnice mi to řekla, domovnice teď tady právě zvonila. Že prý máš papír, že jdeme do transportu. Do transportu, jak už tam šli Steinovi a Markovi, do tábora. Že už pozítří. . .“

A pak se paní Krausová rozplakala, až se celá chvěla.

„Žes mi to neřekl dřív,“ zvolala a lomila rukama, „žes mi to neřekl dřív! Vždyť my nemáme ani ty ruksaky. Vždyť my ani nevíme, co se do nich vejde. Bože, tatíčku, cos to udělal, vždyť já jsem ti ani nezašila ty tvé vlněné punčochy, co jsem koupila v Aře, co tak rád nosíš. . . a co proboha svetr, boty, *skříňka*. . . vždyť ty ani nevíš, jestli si tam budeš smět vzít svoje prášky na astmu. Vždyť je ti tak špatně. . .“

Jak zoufale plakala a lomila rukama, ten její krajkový límeček, co měla na černých šatech, se jí svezl do týla.

„Ale mamičko, klid,“ řekl po dlouhé době mlčení pan Kraus, celý ustrnulý, a snažil se zastřít, že je mu čím dál hůř s dechem, „klid, mamičko, klid. Klid.“ A pak náhle řekl:

„Jak je ta správčová chytrá! Jak chytrá! Měla ti to říci až zítra, ne dnes. Ale ona ti to řekla už dnes! A víš proč už dnes? No, aby ti udělala radost, Sáro, proto! Vždyť je válka, Sáro, válka, budou tady střílet, budou tady bombardovat, vyklízejí město. . . proto ty transporty. . . vždyť je to obrovská výhoda, obrovská přednost. . . a ty bys z toho málem udělala neštěstí. Ty bys z toho málem udělala zlo. Ty bys i z nás udělala chudáčky. Ale to máš z toho, že vůbec nic nevíš a nikdy jsi nic kloudného nevěděla. Že jsi celý život žila jako na měsíci. Tak zavři už tu skříňku a dones ty. . . koláčky. Dnes přece máme,“ pohlédl do pokoje, dost prázdného, ale vznešeného, „dnes přece máme velký slavný den. Stříbrnou svatbu. . .“

1962